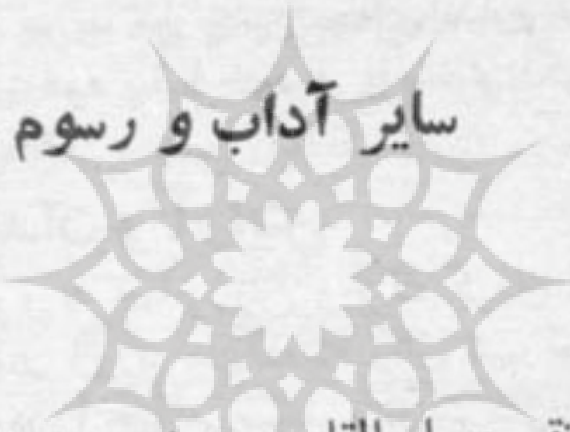

چهارشنبه‌سوری

در ایران

سایر آداب و رسوم چهارشنبه‌سوری

میانجیگری

□ سید محمد تقی میرابوالقاسمی می‌نویسد: « این رسم با لطف و شوری که گاه بسیار تماشائی و دل‌انگیز است، اجرا می‌گردد. وقتی درختی که باید میوه آورد، اما بدون آوردن میوه سال را گذراننده يك نفر داس یا تبری بدست گرفته و با قیافه جدی به طرف درخت می‌رود و با صدای بلند می‌گوید:

— این درخت خیال میوه آوردن را ندارد و شاخ و بالش هم فضای باغ (خانه) را تنگ کرده باید قطعش کنم.
وقتی که داس را بلند می‌کند، يك نفر بجهت پادرمیانی بجلو آمده باو می‌گوید:

— خواهش میکنم که قطعش نکن، قول میدهم که سال آینده این درخت میوه بدهد، اگر امسال این درخت بار نیاورد تو میدانی و این درخت و درشب چهارشنبه‌سوری آینده قطعش کن.

این نمایش ظاهری در مورد گاوانی که نمی‌زایند و مرغی که تخم نمی‌کند، همچنین اجراء می‌شود. گاه گفتگوی بین ایندو نفر به مسائل بیشتری کشیده می‌شود و پرونده زندگی درخت و حیوان مرور می‌شود، گوئی درخت چون انسان زنده بی‌پناهی است که باید عبرت گرفته و با آوردن میوه هم خطای گذشته را جبران کند و هم از حامی خود سپاسگزاری نماید و هم از قدرتی که برگذران زندگیش نظارت دارد، بهراسد.

خو نچه فرستادن

□ در تبریز فرستادن خوانچه از خانه داماد به خانه عروس در هنگام چهارشنبه سوری ضروری است. در این خوانچه‌ها معمولا میوه، شیرینی، گلدانهای پر گل، ماهی، خلعت برای خانواده عروس و خود عروس گذارده می‌شود.

در شیراز و سایر شهرهای آذربایجان فرستادن خوانچه از خانه داماد به خانه عروس رسم متداول است.

ترین مغازه‌ها

□ ترین مغازه‌های شیرینی‌فروشی، میوه‌فروشی و آجیل‌فروشی و چهارشنبه سوری هر سال انجام می‌گیرد و تقریبا رسی جا افتاده در ایران است. در این روز تبریزیها (بلوت) یا دیس را به مغازه قنادان می‌برند و سفارش شیرینی می‌دهند و سبزی‌فروشها، اسفناج، کاهو، تره، جعفری، کنگر و شوید زیادتری نسبت به سایر روزها می‌فروشند.

بچه عوض کردن

□ رسمی در بین کیلانی‌ها رایج بوده، بدین صورت که بچه‌ها بیمار خود را به خرابه‌های بردند و جایی می‌بستند و می‌گفتند: جنی‌ها بیایید بچه‌های خودتان را بردارید، ببرید من چنین بچه‌ای ندارم، پس از ساعتی برمی‌گشتند و طفل غش و ریشه‌ای خود را با خود می‌بردند و فکر می‌کردند حال طفل خوب می‌شود!

حنا بندان و آرایش

□ حنا بندان و به حمام رفتن و بزک کردن زنان را نیز می‌شود از رسوم چهارشنبه سوری بشمار آورد. در گذشته زنان شب چهارشنبه‌سوری بیشتر بخود می‌رسیدند. پای خود را حنا می‌بستند، به سرشان حنا می‌گذاشتند و ساعتها در حمام می‌نشستند که سرشان رنگ بگیرد! ابروان خود را با روناس رنگ میکردند تا قرمز شود و بعد با رنگهای دیگر «قهوه‌ای» میکردند. پس از آمدن به پیشخوان حمام حوله و شوژی‌ها را بخود پیچیده و زلفهای خود را هفت کیس می‌بافتند. سرشان را با چارقد رنگی و بیشتر سرخ می‌بستند. بعد از رسیدن بخانه و سمه را در ظرفهایی دم میکردند و با چوبی که نوکش پنبه داشت به ابروان می‌کشیدند. در شیراز پیرزنان نیز خود را با سفیداب و سرخاب آرایش می‌دادند و دسته‌های دایره زنی و آواز خوانی براه می‌افتاد. زنان آذربایجانی نیز مالیدن «اتیک و کیرشان» را به صورت خود فراموش نمی‌کردند.

دفع نازائی

□ اگر زنی طبع گرم داشت مقداری «گاودار» می‌خورد و اگر نازا بود، چند مروارید اصل را در هاون باخرده نبات می‌سایید و می‌خورد زنان، لعاب گل خطمی، لعاب بهدانه، کتیرا را باهم مخلوط میکردند و به تنشان می‌مالیدند تا پوست بدنشان نرم شود.

چله‌بری

□ چله‌بری در کیلان مرسوم بود، خانواده زنان نازا آب‌چهل گیاه مختلف

صحرائی را می گرفتند و به خورد آنان می دادند . گاهی نیز آب هفت دباغخانه را برای زن نازا می بردند .

سفره اندازی

□ انداختن سفره حضرت خضر ، سفره حضرت زهرا (ع) حضرت زین العابدین بیمار (ع) در بعضی از شهرهای ایران در همین روز مرسوم است . در سر سفره همه سعی میکنند ، زیباترین و نوترین لباسهایشان را بپوشند و نو خریدن و نو دوختن در چهارشنبهسوری متداول می باشد .

خرید اشیاء نو

□ خرید اشیاء نو برای خانه و نقاره های کاغذی و یویوچوبی ، پرندم های فلزی و اسباب بازی کودکان رسم بود . رنگ کردن تخم مرغ و فروختن آن امری مرسوم بشمار می رفت مردم تبریز با بچه های خود بر سر بازار می رفتند و هرکسی بفراخور حال خود برای اطفال اسباب بازیهای تهیه می کرد .

دید و بازدیدها

□ دیدار و بازدید از نزدیکان و به اتفاق هم بجاهای دیدنی رفتن و خرید کردن و زیارت امامزاده ها رسم بود و در شمال و غرب کشور نوروزی خوانان در کوچه و بازار براه می افتادند و مردم را سرگرم می کردند این رسم در بعضی از شهرهای شمال متداول است و نوروزی خوانان مردم را سرگرم می کنند و می خوانند :

بحق سوره یاسین تبارک

شما را سال نو باشد مبارک

گاهی نوروزی خوانان با خود «انتر» و «میون» و (خرس) همراه دارند و با حرکات عجیب آنها مردم سرگرم میشوند .

تاب بازی ، کشتی گرفتن ، نقالی ، چراغانی نیز از رسوم چهارشنبهسوری است و شالافکنیدن نیز از مراسم و آداب چهارشنبهسوری در بعضی از نقاط ایران است و می گویند این رسم ریشه باستانی دارد و بدین صورت بوده که عده ای پشت بام همسایگان خود می رفتند و شال خود را از روزنه مطبخ به درون خانه همسایه می انداختند و همسایگان چیزی به شال می بستند و هرکسی که شال انداخته بود ، آن را بالا می کشید .